

ADEVĂRUL

ABONAMENTUL:

Pe un an --- 4 cor. **Pentru străinătate:**
 Pe 1/2 de an --- 2 " **Pentru America:**
 Pe 1/4 de an --- 1 " **Pentru America:**
Un număr 3 fleri. Pe un an --- 2 dolari

**ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT
 DIN UNGARIA
 APARE ÎN FIECARE DUMINECĂ**

**Redacția și Administrația:
 BUDAPESTA, VIII, CONTI-UTCA 4.**

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani.
 Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile moderate.

Frați de cruce.

Pactarea naționaliștilor români cu Tisza.

Doi, sau mai mulți oameni să alătură, își jură credință prietenească, se învoiesc ca toate loviturile sorții să le poarte împreună și bucuriile vieții să le guste laolaltă: ăștia's frați de cruce. Dar e o trăsătură caracteristică, că toți cei-ce leagă această prietenie sfântă, au parte de-o soartă anumită, de-o viață la fel. Boier și sărac nicicând nu s'au făcut frați de cruce, ci numai asupra cu asupra, stăpînitor cu stăpînitor s'au însoțit.

Cei asuprași s'au asociat totdeauna, pentru-că astfel își puteau suporta jugul mai cu ușurință, iar boierii se însoțeau, pentru-că numai astfel își pot apăra viața lor lipsită de gânduri și de griji.

Organizațiile muncitorești de azi, partidul socialdemocrat nu e decât o puternică ceată, care și-a jurat frăție de cruce, și care luptă împreună pentru binele tuturor și contra asupritorilor. Iar istoria ne arată curat, cum stăpînitorii și în trecut lucrau în comun, și evenimentele zilelor de azi: împăcarea naționaliștilor români cu Tisza, dovedește din nou vechiul adevăr: că domni fără deosebire de neam, când e vorba de binele lor, trec peste orice zăgazuri naționale — și se înfrățesc.

Muncitorimea din Ungaria de zeci de ani duce luptă crâcnă și neîmpăcată pentru cucerirea drepturilor și libertății, ca prin acestea să-și ușureze întrucîtva povara vieții. Dar feodalii, nemeșii și toți aceia, cari azi țin în minile lor frînile țării, folosindu-se de toate mijloacele, caută să zădărnicească această luptă dreaptă. Însă puterea muncitorimei și greutatea ei la cumpănă crește pe zi ce merge și stăpînitorii țării au putut observa, că nu va trece mult timp și lupta muncitorilor va fi încoronată de reușită.

Și mănăși de cunoștința aceasta, au început a-și întări poziția, a-și înmulți numărul și a-și mări puterea. Nemeșii și toți stăpînitorii maghiari, cari până acum erau singuri conducătorii țării, s'au dovedit de slabi înaintea avîntului muncitorimei și pentru a-și întări ceata, au început a primi printre ei și pe românii din clasa suprapusă.

Au legat frăție de cruce cu directorii de bănci, cu advocații și cu toți intelectualii români, ca mai tîrziu prin putere unită să poată jefui și stoarce bietul popor neapărat de nimeni.

Căci toate bunurile ce se spune, că le-a promis Tisza conducătorilor naționaliști: subvenții de stat pentru biserici, posturi de fișpani și secretari de stat, mandate de deputați, etc., nu sunt decât numai în folosul clasei stăpînitoare române. Se poate ca pe urma păcii Vaida ori alt naționalist înflăcărat să devină fișpani sau alți funcționari de stat, dar prin faptul acesta nu se va deslega chestiunea naționalităților din Ungaria. E de prevăzut, ca în urma pac-

tului popii români vor primi congruă mai mare, iar bisericile se vor bucura de ajutoare dela stat, dar prin asta suferințele poporului român nu se vor alina!

E adevărat, că românii din Ungaria trăiesc o viață mizerabilă, sunt persecutați din toate părțile: de solgăbirăi, de notari și de jandarmi, moșioarele li sunt confiscate și vîndute la licitație, pășunile li sunt oprite, sunt înșelați și jefuiți în modul cel mai banditesc, trăiesc prin munți și văi ascunse, departe de lumina culturii, dar șanarea acestor rele nu se va face până nu va birui democrația în țara noastră, până nu se vor împărți drepturile politice printre toate păturile poporului. Numai atunci se va putea aștepta o vindecare adevărată, când se va introduce votul universal în țară și se va lăsa, ca poporul singur să-și croiască soarta. Iar pactul nu va aduce decât amînarea acestei adevărate îndreptări.

Și tocmai amînarea aceasta voiește s'o ajungă Tisza prin împăcarea cu românii. Căci nu de dragul Moților dela Vidra, nu pentru-că ar dori binele băieșilor români dela Petroșeni și din ținutul Bradului și cu-a-cușiat nu mînat de iubirea ori stîmă ce o păstrează pentru poporul român, face el împăcarea, — căci de-ar fi așa, în primul rînd ar putea împărtași de drepturi poporul muncitor maghiar, — ci o face cu singura țință, de a-și întări și asigura dominația prin ajutorul domnilor români.

Până acum nu aveau lipsă guvernele maghiare de sprijinul naționaliștilor români și nici nu-i prea luau în seamă. Dar s'a întors roata; naționaliștii români au devenit azi sfetnicii cei mai credincioși ai politicii de guvernare alui Tisza. Și pentru aceste servicii vor primii ei dar nu poporul diferite bunătăți.

Însă oricît de murdar ar fi faptul acesta al naționaliștilor români, un bine totuși va aduce. Aname, prin acest pas și-au dat venerabilii arama pe față. În viitor îi va cunoaște poporul și va ști să se ferească de ei. Și va trebui să se păzească de acești neoameni, căci sunt periculoși. Fiind prietini ai lui Tisza, sunt dușmanii cei mai declarați ai drepturilor politice ale poporului. Sunt potrivnicii votului universal și ai libertății de presă, sunt pentru întărirea militarismului și pentru neglijarea culturii poporului. Partidul muncii, în care vor intra deputații naționaliști români, e partidul grofilor, al baronilor și al tuturor bogăților. Un astfel de partid nu poate asigura binele poporului român, care e neam sărac și muncitor.

Singur numai partidul socialdemocrat e acela la noi, care duce luptă serioasă pentru bunurile serioase ale tuturor neamurilor din țeară. Partidul socialdemocrat e partidul săracilor și al desmoșteniților. Sub flamura acestui partid trebuie să între toți aceia, cari doresc o schimbare temeinică a stărilor de azi și cari s'au saturat de suferințe.

Atunci, când domni fără deosebire de na-

țiune s'au asociat, au legat frăție de cruce pentru a ne apăsa împreună și pe mai departe, să ne ridicăm cuvîntul și noi, muncitorii români și să arătăm, că știm să răspundem la faptele și planurile ticăloase ale stăpînitorilor.

Anul nou.

Ne aflăm la începutul anului nou. Cu cîtă bucurie și nerăbdare e așteptată de unii venire zilei acesteia. Cîtă veselie și voie bună găsește anul nou în casele celor avuți. Dar în colibile săracilor mizeria își ascute dinții. La această oră tîrzie din noapte, când ne luăm rămas bun dela anul vechiu și salutăm pe cel nou, câți copilași zgriburiți de frig așteaptă pe mama sau pe tatăl lor să le aducă o bucăică de pâine, cu care să-și domolească foamea. La această oră tîrzie cîte fice din popor așteaptă la colț de stradă spre a-și vinde corpul oricărui individ, pentru a putea cîștiga amara pâine de toate zilele. Cîți muncitori tineri și bătrîni cu spetele gârbovite, la această oră lucrează cu greu prin fabrici și ateliere.

Iar capitaliștii se astring acum spre a-și face bilanțul anului trecut. Toți bancherii, toți fabricanții și marii capitaliști acum fac socotelile și fericiți constată cu cîte milioane au cîștigat mai mult decît în trecut. Toți acei, cari erbiți de banuri și dedați în desfriuri, cari nici nu știu cîtă sumedenie de averi au, cari poate niciodată n'au văzut fabricile în cari și-au plasat milioanele, cari nici ideie n'au cum lucrează și cum trăiesc muncitorii, toți acești trîntori se astring spre a-și împărți prada, munca neplătită și udată cu lacrimi a desmoșteniților. Și în urmă se duc și aruncă sute de mii la jocurile de cărți, pentru petreceri și orgii...

Dar bilanțul muncitorului? O, da și muncitorul își are bilanțul lui. Stă sârmanul dus pe gînduri, cu fața suptă, cu ochii trași sub arcane, privește tăcut la ai lui, cari îl încunjoră și cari par niște stafii, niște cadavre scoase din mormînt și nici unul nu scoate nici o vorbă. Parcă fiecare și-au înțeles gîndurile. Simt că sărăcia în anul acesta s'a purtat față de ei mai crud decît oricînd. De-ale gurii s'au isprăvit, lemnele deasemenea iar proprietarul căsii le-a abzis și le-a spus să-și astringă ca-trafusele și se plece, pentru-că n'au plătit chiria. Și doar au muncit sârmanii tot anul, cu mic, cu mare, ziua și noaptea, cât au putut... Dar bilanțul anului 1913 e cu mult mai mare, e mult mai îngrozitor. Pe dinaintea celor desmoșteniți și apăsați trece și fantoma războiului, a holerei. Și când își reamintesc de acești monstri înfricoșați tresar cu toții, serîșnesc din dinți, ar voi să plîngă, dar nici plînge nu mai pot. Și cu capul culcat în palme își fac socoteala: își dau seama, că dintre ai lor mulți lipsesc, foarte mulți. Bătrînii gîrboviți nu pot uita pe unica lor speranță, pe tînăra vîrstă, care la porunca celor mari a plecat la războiu și nu s'a mai reîntors. Și cîți au mai plecat astfel, lăsînd în urmă soțiile tînguindu-se, copii orfani, casă și masă pustii, ogoarele nelucrate, supunîndu-se orbește poruncei venite de sus. S'au dus și la comanda puternicilor s'au dat bestialității, au măcelărit ființe nevinovate, neținînd cont de nimic al distrus arta și frumsețea, au prefăcut în serum sate și orașe, pentru ridicarea și clădirea cărora a trebuit să treacă secole întregi. Au fost sacrificate pe altarul balaurului capitalist sute de mii de vieți omenești, sîngele a curs gîrlă, holera a secerat din belșug.

Deci capitaliștii făcându-și bilanțul, pot fi mindri și mulțumiți, căci anul 1913 a fost pentru ei destul de roditor.

Vitejii întorși dela războiu încă și-au primit răsplata: li-s'au atârnat tinichele la piept și li-s'a dat cite un picior de lemn; iar pe deasupra le-a venit pe cap și criza economică. Ei n'au putut fi mulțumiți și nici nu trebuie să se stingă focul urei lor, până ce nu le va reuși să nimicească mizerabila orânduială de astăzi.

Acesta e bilanțul anului 1913, care va fi scris cu litere de singe în istoria omenimei. Și așa va fi și 'n viitor, până ce muncitorimea întreagă nu-și va înțelege chemarea și nu va dărîma zăgazurile ce se află înaintea venirii unei lumi mai fericite.

Ioan Vrabie.

CRONICA

IN ȚARĂ.

*

Lupta pentru libertatea presei.

Dintre toate fărâdelegile săvîrșite de Tisza până acum proiectul de presă, ce se debate în parlament, e culmea ticăloșeniei și a mârșăveniei. Prin egile lui de mai înainte Tisza a refuzat numai de-a exinge drepturile politice asupra clasei muncitoare, iar prin acest proiect murdar se încumetă a ciopîrîți și acele neînsemnate înlesniri, de cari am mai avut parte.

Căci o singură armă serioasă am mai avut, o singură armă, ale cărei lovituri le mai simțeau stăpînitorii, o singură unealtă, prin care s'a răspîndit adevărul în toate colibele săracilor și cu care ne-am mai putut apăra interesele de muncitori. Și iată, că gleahța spurcată să pornește să ni-o răpească și pe asta.

Presă, foile noastre sunt acelea, cari prin glasul lor puternic au deșteptat din somnul neștiinței sutele de mii de muncitori, cari au sămănat printre noi semînța luminei și cari ne-au dat îndrumări la luptă. Și pentru nimicirea acestei prese, pentru nimicirea foilor noastre se pregătește în parlament noua lege de presă, care prin paragraful ei criminali ne va tăia limba din gură, ne va face cu neputință de a ne mai spune păsurile și dolițele în viitor.

Ne vor amuți, iar „pe copilul mut nici mama sa nu-l înțelege“. Nu va mai afla nimeni despre suferințele noastre în viitor, dacă le va reuși călăilor să-și înfăptuiască planurile.

Dar nu trebuie să privim nepăsători călcarea în picioare a drepturilor noastre!

Demonstrația de Marți seara a muncitorimei din Budapesta, — care s'a ținut și fără învoiala căpitanului de poliție, — dovedește, că stările de azi nu mai pot dăinui multă vreme. Căci deși această demonstrație a fost pașnică, nu e departe momentul, când muncitorii nu se vor mai prezenta la astfel de ocazii cu mâinile goale, nu vor mai lăsa, ca cetele lor să fie disolvate în mod brutal de poliție, ci se vor folosi de mijloace potrivite pentru înfruntarea atacurilor. Contra armelor — arme se vor scoate la stradă, se va duce luptă crâncenă și fără popas, căci suntem convinși, că dacă azi nu, — apoi mâine va trebui să reușească lupta noastră!

Pactul.

Ceia-ce agită mai mult spiritele în timpul de față, atît la români, cât și la maghiari, e așa-zisul pact; înțelegerea ce o face Tisza cu conducătorii naționaliști români. Din nici o parte nu s'au dat până acum comunicate oficiale, dar din cele străbătute deja prin foi, se poate constata, că această împăciure nu va aduce decât unele favoruri clasei intelectuale române. Anume e vorba, ca :

1) La școlile primare românești să se folosească limba română până la clasa 3-a ca limbă de propunere; 2) Emblema țării pusă pe edificiile școlilor românești, să se delăture de acolo; 3) În patru comitate să se numească fișpani români; 4) În ministerul de interne să fie numit unul și în cel de instrucție publică alt secretar de stat român; 5) La judecătoriile din ținuturile locuite de români, să se numească judecători români; 6) Guvernul să urce ajutorul de stat al diecezei greco-orientale; 7) „Asociațiunea“ să primească ajutor de stat; 8) Să se înființeze încă trei episcopii gr-or.; 9) Comunele românești luate în episcopia de Hajdudorog să se redea episcopilor cărora au aparținut mai înainte; 10) Guvernul declară că asigură românii 30—35 de mandate; 11) Deputații români vor intra cu toții în partidul muncii.

În punctele acestea nimic nu se amintește despre adevăratele nevoi ale poporului. Nu e vorba de votul universal și nu se spune nimic despre libertatea presei. Iar despre îmbunătățirea stărei economice a poporului și-au uitat domni cu desevîrșire. Faptul, că la judecătorii se va folosi limba poporului, e bine, dar asta nu s'a făcut de dragul poporului, ci pentru ca ceata de advocați români să ajungă la posturi.

Dar e o murdărie din partea șoviniștilor maghiari, cari văd tradare de patrie în acest

pact, spunînd, că românii din Ungaria n'au dreptul de-a pretinge, ca și interesele lor culturale și materiale să fie asigurate. Ba da, au dreptul acesta, fiindcă și ei sunt factori susținători ai statului. Și așa o cere dreptatea. Însă naționaliștii români au tradat această cauză îndreptățită a neamului românesc, mulțumindu-se cu unele concesii și posturi ce le va da Tisza.

IN STREINĂTATE.

*

In jurul unei convenții româno-sârbe.

Săptămâna trecută era mare tărăboi prin foile șoviniste maghiare, cari în urma ziarului rusesc „Novoje Vremja“, aduseră în vileag textul unei convenții (contract), ce s'ar fi legat astăvară între România și Serbia, cu scopul de-a ataca Austro-Ungaria și de-a ocupa teritoriile locuite de români și de sîrbi din Transilvania și Banat. Numitul contract publicat de foile maghiare e compus din 16 puncte, prin cari sunt stabilite chiar și normele de împărțire ale acestor teritorii ce le vor ocupa. Anume conform punctului 11 regele Serbiei declară, că toate acele pămînturi, ce se întind dela Dunăre și dela Carpații ardeleni spre miazănoapte și sunt locuite de români, sau au o populație în mare parte românească, revin sferei de interese a României. — Iar regele României declară, că toate acele pămînturi ce zac dela Dunăre spre miazănoapte și dela Tisza spre apus, revin sferei de interese ale Serbiei.

Firește, că îndată după publicarea acestei convenții s'a pornit din toate părțile o ploaie de desmintiri. În primul rînd a venit biroul de presă al ministriului de externe austro-ungar, care susținea de fatazie întreaga afacere, a declarat apoi Pașici, ministrul președinte sîrb spunînd, că despre nimic n'are cunoștință, iar consulul României la Budapesta declarase în numele guvernului român, că din cele svonite nimic nu corăspunde adevărului.

E natural, că diplomații neagă cu atita îndărătnicie. Ei neagă și atunci, când într'adevăr ar exista o astfel de legătură. Dar nici nu are vre-o însemnătate mai mare faptul, că într'adevăr există pe hirtie sau nu acest legămint, deoarece situația în care se află azi românii și sîrbi față de Austro-Ungaria, reclamă o astfel de înțelegere, fie măcar numai sufletească, dacă și nu ticluită în contracte.

FOIȚA

Femeia și socialismul.

De Dr. Nora Leményi Rozvan.

Frământările, ce preocupă tot mai mult sufletele moderne au aruncat la suprafață și întrebarea despre drepturile și datoriile femeii. Temeliile vechi și putrezite ale societății de azi se clatină și se apropie ceasul în care din ruine se va clădi noua societate. Intre factorii mai însemnați ai acestei societăți viitoare se se ține și acea jumătate a omenimei, care de demult e despoiată de drepturile sale de om și socotită nevrednică de-a sta pe o treaptă cu bărbatul. Înțeleg femeia, odinioară capul familiei, dar cu încetul scoasă cu desevîrșire din orice mișcare de interes obștesc și lăntuită la vatră.

Lupta pentru desrobirea femeii.

Oameni mai lumiați și cu vederi mai largi au înțeles, că nu e vrednic de o societate ce se crede dreaptă, să țină în robie o parte atît de mare a omenimii. Întrebarea e, ce rol poate avea femeia în societatea noastră și în ce chip își poate desvolta toate puterile și talentele sale pentru a deveni membru desevîrșit, folositor și egal al societății omeniești.

E de neînțeles și totuși adevărat, că s'au găsit mulți bărbați învățați și cu trecere, cari au socotit că rolul femeii nu a fost, nu este și nu va fi niciodată altul, decît cel prescris de

fie sa: conducerea gospodăriei și nașterea și creșterea copiilor. Dar chiar primind această judecată nedreaptă, ce se fac acele nenumărat de multe femei, cărora împlinirea nu le-a înfăptuit puțința de a-și îndeplini rolul de gospodină și de mamă; acelea cari nu s'au măritat?

Înrîurirea capitalismului asupra chestiei femeiești.

Materialismul istoric a dovedit nu numai îndreptățirea ei și lipsa neapărată a desrobirii femeii. Căci stăpînirea tiranică a capitalismului a născut împrejurări atît de neprielnice societății, încît — lăsînd la o parte cei cîțiva mari capitaliști — ceilalți membrii ai societății abia își pot țînți viața, necum să poată susține și pe atari femei, cari nemăritate sunt nevoite a trăi din cîștigul vreunui bărbat, care le e rudă.

Ivirea capitalismului avu deci o înrîurire norocoasă asupra mișcării de desrobire a femeii. Pe deoparte sili pe femei la muncă cinstită și la susținerea vieții din cîștigul propriu; pe de altă parte nevoi pe bărbați să deschidă ușile zăvorite pentru femei, ce duc la cîștigarea dreptului de-a munci și agonisi.

Femeia în trecut.

Dacă privim în trecut, vom înțelege pe deplin cum s'a despărțit într'atita munca femeii de-a bărbatului. Lipsa de trenuri și poște, de fabrici și magazii mari silea pe econoame să isprăvească singure, ori cu ajutorul fetelor proprii, sau cele mai cu dare de mână cu ajutorul slujnicelor, tot de ce aveau trebuință în

casă și bucătărie, pentru îmbrăcăminte și luminat. Și azi se mai găsesc familii, cari trăind în ținuturi mai ferite, unde încă n'a pătruns înțelegerea unei economii moderne, cruțătoare de timp și osteneală, pe lângă aceleași cheltuieli, cari familii își poartă gospodăria după chipul vechiu. Acasă țese, torc, fierb săpun și luminări, coase toate rufele și hainele, pelîngă că pregătesc toate bucatele și coc pâine.

Orășenii de azi se știu folosi de înlesnirile multe ce le îngăduie societatea. Ei au înțeles, că fac economie cumpărînd de-a gata marfa de fabrică și folosesc timpul pentru a agonisi. Dealtfel această rînduială în lumea capitalistă de azi nici nu poate fi altfel. Capitalismul modern a răpit liniștea și tihna familiei de odinioară, silind pe femei și fete, ba adesea și pe copii nevrîstnici, să muncească, pentru ca toți împreună să-și agonisească hrana și îmbrăcăminte delipsă.

Fabricile dînd marfa mai ieftin, decît ar face pregătirea ei acasă, au ajuns multe mîni femeiești la odihnă siluită, iar bărbații au fost nevoiți să agonisească și pentru aceste femei sănătoase și dornice de muncă.

Atunci societatea începu să se gîndească, în ce chip ar putea da muncă potrivită femeilor, ce n'au avut „norocul“ de-a se căpătui măritîndu-se.

Încercări pentru îngăduirea femeii în lupta pentru traiu.

La început se făcură încercări mai modeste, îngăduindu-se munca femeii pela meserii și fabrici, ce intră în cercul cunoștinței econo-

Schimbare de guvern în România.

Înainte de izbucnirea conflictului româno-bulgar a venit în România la putere guvernul Maiorescu, fiind compus din două partide și având singura chemare, de a rezolvi încercăturile externe ale țării. Acum însă, când politica externă s'a limpezit întrucâtva și când în interiorul țării s'a ivit o mișcare puternică pentru rezolvirea chestiei agrare, pentru votul universal și pentru împământinirea evreilor, s'au iscat neînțelegeri între cele două partide conservatoare, cari formează cabinetul și astfel guvernul e silit să plece lăsându-și locul liberalilor. Programul liberalilor e mai convenabil țării, ei promet exproprierea unei părți a pământurilor boeresti și împărțirea lor la țărani, apoi se declară de adepți ai reformei electorale. Deci schimbarea asta de guvern am putea-o privi ca un succes al democrației în România. Însă am greși privind lucrurile astfel. Faptele din trecut ale partidului liberal, care era la putere și pe timpul revoltelor din 1907, nu ne îndreptătesc a aștepta și o schimbare de sistem în țară.

Boerii merg, boerii vin, dar starea mizerabilă a țărânului și muncitorului român tot una și aceea va rămânea.

Nou foc în Balcani.

Abia s'a stîmpărat întrucâtva fierberea, abia au încetat bubuiturile tunurilor și abia au fost astupate de țărână miile de cadavre a căzuților în războaiele din Balcani și iată, din nou vin știri despre noi neînțelegeri, despre noi încercări. Și la aprinderea focului din nou se vede mâna necinstită a diplomației austro-ungare.

Anume Grecia nu se învoește ași scoate trupele din insulele Egee, pe cari Tucia la indemnul monarhiei noastre, le pretinge pentru ea. Grecia se pregătește pentru un nou războiu contra Turciei și luind în seamă faptul, că la spatele ei să află Anglia, Franța și Rusia, situația e destul de serioasă.

În Albania deasemenea s'au ivit neînțelegeri noi. Era vorba, ca în timpul cel mai scurt, principele Wied, candidatul la tronul Albaniei săși ocupe tronul. Dar mohamedanii din Albania, iarăși la indemnul diplomației noastre, s'au declarat contra suirei pe tron a principeului Wied și ar voi să proclame de principe al Albaniei pe un pașă turcesc, așa numit Izzet.

Va trebui să treacă mult timp, pînă se va crea o pace trainică în Balcani și se va potrivea cumpăna puterii tuturor popoarelor de acolo.

mice; mai pe urmă însă dovedindu-se femeile de muncitori cel puțin la fel de conștiințioși și harnici, ca și bărbații, li-se deschide aproape toate căile de câștig. Azi în țările de cultură mai veche, abia se mai face deosebire între munca femeii și-a bărbatului și mulțumită muncii lor serioase și creșterii lor la fel cu a bărbaților, femeile se bucură în multe state americane, australiane și în câteva europene chiar și de drepturi politice.

Intrarea femeii în organizația socialistă.

Dar deodată cu intrarea femeii în lupta pentru existență, se ivi o nouă primejdie pentru societate. Dătătorii de muncă adevărați primă bucură pe femei, căci se imbiau și pentru o leafă mai mică, bucură și de plată ce nu era în măsura muncii isprăvite. Astfel femeile coborîră plata muncii, căci bărbații ce nu se mulțumeau cu plata mică, fură înlocuiți prin femei.

Astfel trebuiră câștigate și femeile pentru organizațiile muncitorești și trebui trezită într'însele conștiința de muncitor îndreptățit de-a trînsa plata după măsura muncii prestate. În țările apusene femeile sunt membrii întocmai tăririi organizațiilor muncitorești, căci au înțeles, că soarta femeii e strîns legată de soarta muncitorului. Atît femeia cît și muncitorul azi sunt cu bună seamă cei mai trudiți și cei mai asupriți membri ai societății omenești și sunt lipsiți de toate drepturile politice și sociale.

La noi stările sunt mai rele. Muncitoarele noastre sunt adesea o piedecă în lupta pentru

Din Casa țării.

S'au deschis din nou porțile parlamentului și iarăși s'a început discutarea proiectului de presă. Guvernul ar dori să isprăvească odată cu acest proiect, dar opoziția duce cu zor lupta de împotrivire. Despre decurgerea ședințelor dăm mai jos un mic raport:

Luni, 12 Ianuarie n.

Luni, la prima ședință a vorbit nouă ore întregi deputatul kossuthist Bakonyi, care în puternica-i vorbire a sfîrșit cu desevirșire cirpitura de proiect alui Balogh. A arătat, cum prin acest proiect se va putea împiedeca aranjarea grevelor în viitor, iar prin ridicarea cauțiunii va fi nimicită o mare parte a foilor muncitorești. Spune că și legea de presă din Rusia e mai liberală decît acest proiect.

Dar înzadar bați toaca la urechea surdului; Tisza împreună cu soții lui și-au pus de gînd să nimicească libertatea de presă și nu iau în seamă nici o protestare, ei merg înainte.

Marti, 13 Ianuarie n.

În ședința de Marti s'au ridicat alți șase opoziționiști, cari prin argumente zdrobitoare au lovit după merit mizerabilul proiect baloghian. În mijlocul unei atenții generale a vorbit fostul ministru de justiție Székely Ferencz, care a citit pomelnicul nelegiuirilor făcute pînă acum de partidul muncii, declarînd că și proiectul de presă s'a făcut cu ținta, de-a nimici foile acelea, cari vor scrie despre murdăriile și ticăloșeniile celor dela putere.

La sfîrșitul ședinței, cînd președintele Camerei a făcut propunere pentru stabilirea ordinii de zi a ședinței viitoare, s'a sculat contele Károlyi Mihály, care spunând, că proiectul de presă a întîmpinat împotrivire din partea opoziției, a foilor și a opiniei publice și luînd în seamă că muncitorimea din Budapesta a ieșit la stradă spre a demonstra contra lui, cere ca guvernul să retragă acest proiect. A vorbit apoi Vázsonyi Vilmos, care a spus că guvernul ar face mai bine să se îngrijească și să dumerească lumea despre banii ce i-a defraudat, despre panamalele ce le-a făcut.

În urmă s'a ridicat Tisza, zicînd, că nu va lăsa, ca renumele lui de om cinstit și de omenie să fie murdărit. La aceste cuvinte s'a iscat un scandal de nedescris. Opoziționiștii strigau și numeau pe Tisza de murdar, de mincinos, etc. În urmă opoziționiștii în mod demonstrativ au părăsit ședința, lăsînd pe Tisza săși spună vorbirea în cercul lui familiar. Iar partidul muncii a primit propunerea președintelui, ca la ședința de Miercuri să se urmeze discutarea proiectului de presă.

câștigarea drepturilor muncitorului. Femeia e din fire mai conservativă, ține la obiceiurile apucate din bătrîni. Creșterea lor fiind încă atît de lipsită de temeii, ele nu înțeleg că numai ca membrii devotați ai partidului socialdemocrat pot nădăjdui la ușurarea sorții lor și la drepturi vrednice de om.

Dar și pe muncitorii noștri îi apasă vina în privința aceasta. Datoria fiecărui muncitor conștient ar fi și trebuie să fie, să agite pentru răspîndirea ideilor socialiste în cercul, în care trăește. Înainte de toate ar trebui ca toți socialistii să câștige pe nevestele și fetele familii lor pentru partid, doar o fac în interesul, spre binele lor!

Atunci nu s'ar mai găsi neveste și fete ce fac concurență muncitorilor, imbiindu-se pentru o plată mai mică. Nici nu le-am vedea ferindu-se cu dușmănie isvorită din necunoștință, de orișice mișcare socialistă și în deosebi de războiul modern: de grevă.

Ci bărbat și femeie ca membrii vrednici și mândri ai partidului socialdemocrat, ar lupta mîna 'n mîna pentru desrobirea muncitorimei de amîndouă genurile. Nici că s'ar putea închipui un trai mai frumos și o viață mai vrednică de trăit, decît o pereche de oameni, o familie ce muncește și agită, gîndește și se jertfește la nevoie pentru înfăptuirea unei societăți drepte și luminate.

Dacă noi ne fărîmăm viața între împrejurări neprielnice dezvoltării omenești, incai să putem nădăjdui, că cei ce vin după noi vor fi părtași de-un trai mai ușor, mai neted, în care își pot împlini chemarea lor de oameni.

Miercuri, 13 Ianuarie n.

În mijlocul unor scene nevăzute de multă vreme, s'a început ședința de Miercuri. Raportul comisiei de imunitate a adus la cunoștința Camerei, că comisia a hotărît eschiderea pe cîte 15 zile a deputaților opoziționiști Károlyi Mihály, Justh Gyula, Beck Lajos, Lovász Márton și Fernback Károly, iar Zlinszky István a fost exclus pe 45 de zile, pe motiv, că la ședința de Marti s'ar fi purtat necuviincios. Opoziționiștii au protestat energic contra eschiderilor acestora, pentru-că în protocolul ședinței trecute nu se află nici o amintire despre vre-o faptă a deputaților numiți, pe baza căreia s'ar fi putut face eschiderea. Zădarnice au fost însă toate protestările. Partidul muncii a luat la cunoștință eschiderea, iar la urmă a intrat în sală garda parlamentară și a scos afară pe deputații eschiși.

După asta s'a urmat desbaterea proiectului de presă, la care a luat cuvîntul un opoziționist și la urmă Apponyi a interpelat pe ministrul președinte în chestia pactului ce-l face cu românii, provocându-l să declare și să comunice parlamentului, că în ce cadre decurg pertractările. Tisza a spus din nou, că deocamdată nu poate face declarații în privința asta, dar promite, că în timpul cel mai apropiat, va putea aduce la cunoștința Camerei toate amănutele împăciuirii.

Stări din Lugoj.

Lugojul e fruntea Banatului și mândria românismului. Oraș acărui locuitori sunt în majoritate români, iar primarul, așa zisul Băltescu, încă se trage dela gloriosul neam al lui Traian, cum ar zice popa Lucaci. Aici apare și organul dlui „sociolog” Braniște și tot aici găsim și un puternic seminar greco-catolic român. Întreg orașul are un aspect românesc, iar administrația orașului, reprezentanța e în mâinile românilor. Și este interesantă, ba chiar originală activitatea acestei reprezentanțe orașenești naționale din Lugoj. De data asta să amintim aici câteva fapte.

Noi, muncitorii știm mai bine, cît de groznică e criza economică de acum și cît de greu ne apasă lipsa de lucru. Știm cu toții că datorința guvernului și a orașelor e: să ajute pe cei lipsiți și se înființeze lucrări publice, să zidească căși orașenești, spitale, școli, etc., unde muncitorimea să afle ocupație.

Dar reprezentanța orașului Lugoj nu se gîndește astfel, ci dorește să tragă folos și din tristul fapt al lipsei de lucru. Anume a hotărît a da muncitorilor meseriași

să scoată butuci în pădure,

plătind câte 24 coroane de juger. Un astfel de juger abia îl pot găta zece oameni în cinci zile, așa că pentru o astfel de muncă grea și obositoare, abia se ajunge fiecărui om câte 48 fileri la zi. Așa ajută un oraș românesc pe muncitorii fără de lucru. Profită de ocazie și în loc de-a da un ajutor serios, fac speculația cea mai murdară, căutînd ca din aceste lucrări să tragă foloase. Muncitorii însă nu se prea îmbulzesc la scoaterea butucilor și astfel orașul Lugoj va rămînea și cu capra și cu varza; va putea spune, că a dat ajutor și nici nu va face cheltueli.

Dar o reprezentanță, care e gata de-a aduce astfel de hotăriri, trebuie să aibe și alte creștături pe răboj. De pilă în Lugoj sunt o mulțime de proletari, cari își cîștigă pâinea cu căraușia. Adevărat și-au cîștigat-o în trecut, deoarece azi le-a răpit orașul și acest mijloc de câștig,

cumpărînd 60 de cai

și mai multe trăsuri, cu cari săvirșește acum lucrările acelea, cari mai nainte le făceau oamenii săraci. Ba ce e mai scandalos, orașul face chiar și concurență căraușilor, angajîndu-se la lucrări private și primind munca în multe locuri cu prețuri mai reduse ca mai nainte.

Astea sunt isprăvi de ale naționaliștilor români. Întru nimic nu se deosebesc de faptele murdare ale stăpînitorilor de alt neam. O nouă dovadă, că venirea românilor naționaliști la puterea, intrarea lor în administrație, nu va aduce nici un bine muncitorimei române.

Alcoolismul.

De Avram B. Cerceel.

I.

În timpurile vechi și depărtate popoarele lumii nu cunoșteau beuturile spirituoase. Și e știut, că oamenii de atunci erau mai sănătoși, mai vînjoși și mai veseli. În zilele de azi și în trecutul apropiat însă, clasa muncitoare e păscută de cele mai nenumărate morburii, veselie și voia bună de demult a fost înlocuită prin gânduri negre și scrășnet de dinți. Și cea mai mare parte a acestor boale sunt cauzate de beuturile spirituoase, cari decind le-au născocit oamenii, au secerat mai multe vieți omești, decît războaiele și alte pacoste din decursul veacurilor.

Dar cine a început oare a face beuturile spirituale? Cine alții dacă nu domnii? Ei în lăcomia lor după câștig tot mai mult, au început a pune o mare parte din bucate să putrezească; apoi ferbindu-le în fabrici anume clădite pentru acest scop, scot din ele spiritul și în loc de-a împărți poporului bucatele de prisos, cu cari să-si aline foamea, îi dau spiritul, amestecându-i caput și timpindu-i mintea astfel, încît nu mai e în stare a vedea, cît rău și cîtă mizerie i-au adus acei oameni, cari fără teamă de păcat, l-au împins spre sărăcia cea mai desevisită, prin născocirea spurcatului alcool. Căci e groaznică și grea viața poporului muncitor.

La câmp poporul produce grîul, orzul, porumbul și celelalte bucate, plecînd totdeauna înainte de răsăritul soarelui la țarină. Acolo îl întâmpină ciocîrlia, singura lui tovarășă de dimineată. Și aceasta îi cîntă în limba ei, durerile și suferințele lui, de par'c-ar zice: Sermane muncitor! La ce bine vii tu la răzoare atît de dimineată? Pentru cine te îngrijești tu atît de mult? Nu vezi tu că lucrul înzadar? Cîștigi tot pentru altul... Nu știi tu din anul trecut, că tot așa osteneai, tot așa îți curgeau sudori cu noroi amar și usturător pe față... apoi cum îți intra și în ochi, cînd te orbea pe cîte un moment și atunci te vedeam, cu inima arsă de durere, cum te ștergeai la ochi cu mînea cămeșii tale rupte, — fără ca soartea ta să se fi îmbunătățit întru cîtva... În toate diminețile cînd vii la lucru, eu sunt acolo și mă mir de tine sărmane, cum mai ai tu răbdare să isprăvești asemenea muncă, dela care n'ai nici un folos, ci numai pagubă. Astă iarnă, tu n'ai mâncat nici o bucată din pâinea ce ai produs-o pe lanurile nemărginite ale nemeșilor. Toată iarna ți-ai amăgit foamea cu cite o fărîmătură de mămăligă mucedă și ai zgriburit de frig lîngă cuptorul rece că ghița. Iar în jurul tău sta nenorocita-ți nevastă, stoarsă de foame și strîngînd la piept odraslele tale, pe cari văzîndu-i, te apucă o durere și mai mare, fiindcă știi bine, că-i așteaptă o soartă poate și mai rea decum ai avut tu, o viață și mai amară și mai ticăloasă decît a ta! Cîteodată te furișezi la pădure și mai astringi cite-o legătură de crăngi uscate, cu cari se mai desmorțești din cînd în cînd cuptorul rece din casă și te simți fericit, că nu te-a prins păzitorul, că o pățai sărmane! Unde sunt bucatele, cari tu muncitor jefuit le-ai așezat în coșare? Unde sunt cărbunii cari tu i-ai scos din adîncul pămîntului? Și unde sunt toate bunătățile ce tu le produci? Văd că nu știi! Domnii te-au orbit, să nu vezi cît de grozav te înșeală. Dar să ți spun:

Stăpînul sau domnul la care ai lucrat, au trimis în străinătate o parte din grîul produs de tine, iar o parte au trimis-o la fabrica de spirit, unde tot pe seama voastră să fabrică o zamă puturoasă, pe care nici vitele nu îndrăznesc a o bea. Pe voi v'a obicinuit însă să o beați, spunîndu-vă că e sănătoasă și nutritoare; căci ei știu bine, că prin asta trag folosul cel mai mare. Pe deoparte buca ele folosite pentru alcool le aduce un venit enorm, pe de altă parte, poporul bind mereu spiritul lor spurcat, își perde ori-ce simț de judecată, și astfel îl pot înșela după plac. Toată lumea vede și știe, că pe un popor prost și bețiv îl poate înșela ori și cine. Dar domnii o știu aceasta mai bine și de aceea se silesc să zidească cît mai multe fabrici de spirit.

ȘTIRI

— **Insemnări de drum.** Cu ocazia Crăciunului, am părăsit Budapesta pentru câteva zile și din încredințarea comitetului am cercetat pe tovarășii bănațeni din Lugoj și Caransebeș. Luasem cu mine și câteva exemplare din „Adevărul“, cu gîndul a le răspîndi.

Credeam: e adevărat, că 'n Ungaria o astfel de indeletnicire e tot așa de periculoasă ca și 'n Rusia, dar să încerc. Și pe cale dela Lugoj pînă la Caransebeș la toate gările arunc pe fereastră mai multe foi și spun oamenilor, să le răspîndească prin sat.

Dar mă obsearvă călăuzul și venind la mine mă privește chiorș și mă întreabă: „Ce foi împărți?“ — „Uite, foi românești, nu cumva îți trebuie vre-una?“ îi zic eu. „Nu“, îmi răspunde și pleacă. Bănuiam ce va urma, dar acum îmi era tot una și la gările ce mai erau pînă la Caransebeș am aruncat în tot locul câte un teanc mare de foi.

Ajung la Caransebeș. Aici mă așteapta călăuzul la locul unde mă cobor și mă conduce în cancelaria șefului de gară, unde mi-se aduce la cunoștință, că am comis delict contra regulamentului căilor ferate. Șeful îmi cere un exemplar din „Adevărul“ și dă ordin unui vardist dela gară să mă conducă la poliție în oraș.

Și plec înainte, iar în urma mea vine vardistul, ca după vre-un criminal. Pe drum trecem pe lîngă dese cete de oameni, cari tocmai ieșeau dela biserică și cari mă priveau cu un dispreț urmat de zimbet răutăcios, pe mine... răspînditorul „Adevărului“.

La poliție sunt privit ca iscoadă, mă întreabă ce caut pe aici, de unde sunt, cine sunt și numai după ce mi-a luat și aici un exemplar din „Adevărul“ și după ce mi-a scris numele într'un catastif — am scăpat.

Astfel lucrează satrapii din provincie. Dar zadarnice le sunt toate încercările și svîrcolirile, „Adevărul“ totuși va pătrunde în mijlocul neamu ui românesc și-l va lumina pe acesta chiar contra voinței stăpînitorilor.

Iosif Jumanca.

*

— **Nebunia militarismului.** Se anunță din Sofia, că guvernul nefericitei Bulgarie, pe care războaiele din urmă au dus-o la sapă de lemn, în timpul din urmă a comandat din Austro-Ungaria 200 de mii de puști Manlicher, dintre cari 80 de mii s'au transportat deja. Deasemenea a comandat Bulgaria în Austro-Ungaria și Germania și material de pușcat în cantități mari.

— **A murit Eugene Fournière.** Cel mai distins conducător literar al socialismului francez Eugene Fournière a murit zilele trecute în etate de 59 ani Fournière a fost întemeietorul și conducătorul revistei „Revue Socialiste“, colaboratorul regulat al ziarelor socialiste și autorul unui mare număr de opere despre istoria și teoria socialismului.

— **Scrisorile lui Tolstoi.** Contesa A. L. Tolstoi face pregătiri pentru punerea sub tipar a scrisorilor bărbatului său. Contesa speră să poată pune în colecție 15.000 scrisori de ale lui Tolstoi, cari ar forma cam vre-o 13 volume. — La primăvară va începe publicarea jurnalului lui Tolstoi, care începe cu anul 1900 și va cuprinde vre-o patru volume.

— **Ce n'a știut guvernul?** Ministrul de interne ungar, Sándor János a dat o circulară cătră toți solgăbirăii și alișpanii din țeară, invitîndu-i să pornească o mișcare socială de mari proporții în scopul de-a împiedeca emigrările din țeară. Subcomitele comitatului Arad, a făcut cu acest prilej un raport despre emigrările din numitul comitat. După acest raport, cei emigrați cîștigă parale în America și cei mulți se reintore după cîtiva ani. Într'un singur cerc pretorial mandatele poștale au adus din America 78 mii de coroane într'un singur an. Conducătorii administrației sunt de părere, că emigrarea nu trebuie împiedecată, dupăce și așa emigranții se întore cu parale. Pretorul din Radna a spus, că românii din ținutul Halmagiului emigrează în cete mari, de groaza iernii grele ce se lasă, precum și de groaza nemai-

pomenitei sărăcii. Toate astea nu le-a știut guvernul pînă acum.

— **Sindicatul muncitoresc din Germania în 1913.** Despre activitatea și desvoltarea sindicatelor muncitoresc din Germania în anul trecut, se anunță din Berlin următoarele: În urma crizei generale, ce a bîntuit pretutindeni anul trecut, cu nici un mijloc nu s'a putut împiedeca scăderea numărului membrilor. La sfîrșitul anului 1912 cele 49 uniuni ale sindicatelor aveau 2 milioane 595 de mii și 339 membrii. Față de aceasta la sfîrșitul pătrarului al treilea al anului trecut au fost numai 2 milioane 575 de mii 663 de membrii. Scăderea e 19 mii 675, adică 0.75 procente. Nu e nici o nădejde, ca în ultimul pătrar al anului trecut să se fi sanată starea economică, ca astfel numărul membrilor să se fi ridicat întru cîtva. Deci în acest an sindicatele vor avea o chemare mare, ca să-și încordeze toate puterile și să șteargă știrbituria suferită.

ACTIVITATEA NOASTRĂ.

*

Din numărul trecut al „Adevărului“ am trimis mai multe exemplare tovarășilor din orașele și satele românești. Credem, că tovarășii și-au făcut datorința și au împărțit aceste foi printre cunoscuții lor. Și așteptăm, ca pe urma jertfei oasteia să vedem și roadele cuvenite. De aceea îndemnăm pe toți tovarășii să lucreze jără preget pentru întărirea foi noastre, cîștigând cît mai mulți abonați.

*

Serbarea jubilară a secțiunii din Budapesta. Duminică în 11 l. c. s'a ținut la secțiunea din Budapesta o ședință sărbătorească cu ocazia împlinirii de zece ani dela apariția „Adevărului“. Tovarășul Ioan Flueraș a ținut o conferință istorică despre mișcarea socialistă română din Ungaria, arătînd noianul suferințelor și prigonelilor din decursul acestor zece ani. După dănsul tovarășul I. Gligor a declamat poezia „1907“ de G. Ranetti, tov. F. Hinț poezia „Voi sunteți devină“, tov. C. Albu poezia „Geniul mort la coarnele plugului“, iar tovarășul I. Ciser a declamat cu cunoscuta-i vervă mai multe poezii și la urmă a ținut un frumos cuvînt de închidere, îndemnînd pe tovarășii să lupte pentru cauza noastră a tuturor și cu toții să ia parte la demonstrațiile ce le face partidul nostru pentru libertatea presei.

*

În Caransebeș s'a ținut în ziua a doua de Crăciun o consfătuire a muncitorilor români, la care a luat parte ca reprezentant al comitetului central tovarășul Iosif Jumanca. Dănsul a ținut o vorbire, arătînd însemnătatea serbării noastre, amintînd despre luptele și suferințele din trecut, cari sunt urmări firești ale stărilor triste din țeara noastră; arătînd totodată și misiunea înălțătoare, ce o au secțiunile în mișcarea noastră. — Cu această ocazie s'a înființat secțiunea din Caransebeș, în al cărei comitet s'au ales următorii tovarășii: D. Bozgan secretar, A. Stoichescu cassar, G. Vasilescu, T. Pervu, I. Minea, iar în comisia de supraveghere tovarășii G. Donna, P. Hertila, G. Modun.

*

În Lugoj s'au înscris pînă acuma vre-o 55 de membrii în secțiunea română. E speranță că în timpul cel mai scurt să se aleagă comitetul secțiunii, care apoi își va putea începe mersul. — Cu conducerea afacerii secțiunii e însărcinat tovarășul Pompeius G. Bănățeanul, iar cu facerea de abonamente la „Adevărul“ tovarășul Nicolae Petruțiu.

Poșta redacției și administrației.

Mai multe articole ce s'au trimis la redacție au rămas afară din lipsă de loc și se vor publica în viitor.

Nicolae G. Buziaș. Abonamentul ți-a expirat la 1 Febr. 1913. Așteptăm renoirea.

V. Toma, Orade. Bani i-am primit. Adresa foi „Czipész“ e: Budapest, VII., Alsóerdősor 32. l. em. Abonamentul costă 5.20 cor. pe an.

Petru Grula, Siciău. Am primit banii. Salutați.

T. F. Pecica. Asemenea.

Redactată de un comitet.

Redactor responsabil: Ioan Flueraș.

„Adevărul“

este singura foaie românească care apără interesele muncitorimei. Fiecare muncitor român are datoria morală a o abona, ceti și răspîndi.